nog sterker beteekenis gekregen heeft dan in eenigen anderen eeredienst. Iets wat te meer in het oog springt, omdat ook bij het optreden van den Christus, als bestemd om voor ons in den dood te gaan, de beeldspraak van het Lam, dat geslacht zal worden, herhaaldelijk op hem wordt toegepast. Vanzelf bracht dit, in verband met wat we zelf van het lijden van het dier in de natuur waarnemen, in breeden kring zekere sympathie voor het stervende dier teweeg, zoodat we den dood, het sterven, het geslacht worden van het dier zoo moeilijk geheel van 's menschen dood kunnen losmaken. Het zou ons dan ook toelachen zoo we wisten, dat dit gestadig en vreeselijk lijden des doods voor het dier niet door God in zijn Scheppingsordinantie was ingezet, maar eerst in een latere gebeurtenis, die tegen Gods wil plaats greep, zijn oorsprong vond. Schooner is dat verlangen nooit uitgedrukt dan in wat de apostel in Rom. 8 : 19—21 schreef. Die hoop van alle kinderen Gods, dat ook het schepsel, en hiermee is hier vóór alles de dierenwereld bedoeld, „zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid des verderfs", drukt zoo juist uit dat de verwoesting, die de Dood in de dierenwereld aanricht, niet uit Gods Scheppingsordinantie zijn kan. Voorshands kunnen we intusschen niet verder gaan, dan vaststellen, dat dit lijden voor de dierenwereld reeds bestond, en dat de bedreiging in het Paradijs: „Zoo ge van dien boom eet, zult ge den dood sterven", juist daarom zoo ontzettend was, omdat ze den mensch bedreigde met wat in de dierenwereld reeds zoo vreeselijk te zien was. Dat ingrijpen van den Dood in de dierenwereld verklaart Paulus, gelijk het schijnt verstaan te moeten worden, uit satanische werking, als hij zegt: „om diens wil die het der ijdelheid onderworpen heeft". Al te gader raadselen, maar die toch het onderscheid tusschen den Dood in de dierenwereld en in ons menschelijk geslacht eenigszins ophelderen.

DR. A. K.

„Wat oordeelt gij uw broeder".

> Maar gij, wat oordeelt gij uwen broeder? Of ook gij, wat veracht gij uwen broeder? Want wij zullen allen voor den rechterstoel van Christus gesteld worden. Rom. 14 : 10.

Onder de kinderen der menschen, en vooral onder de gedoopten, bijna geen *soort* verschil doch daarentegen sterk en scherp verschil tusschen *persoon* en *persoon*, aldus is het opmerkelijk feit, dat de historie aller eeuwen ons bevestigt, en dat we nog dagelijks zelf om ons heen waarnemen. Hierdoor staan wij als menschen hooger. Bij planten en dieren scherp geteekend verschil in *de soorten*, maar individueel schier alles één; doch in de menschenwereld schier vlak het omgekeerde. Een verschil in *soort* als tusschen den cederboom en de hysop, of als tusschen den leeuw en de mier is onder de kinderen der menschen ongekend. Hoe ver ook een Neger en een Europeaan uiteenloopen, ze verschillen altoos nog minder dan 't rund van 't hert. Doch hiertegenover staat, dat in de wereld der menschenkinderen het persoonlijke, het individueele onderscheid zóó ver gaat, dat een moeder die zeven kinderen heeft, ook in het nachtelijk duister, enkel aan de stem met zekerheid weet, wie van de zeven haar om hulp riep.

Dit echt menschelijke drukt nu natuurlijk ook op de Gemeente der Wedergeborenen zijn karakterstempel af; iets wat de apostel reeds aanduidde, toen hij betuigde, dat er in Christus is man noch vrouw, Jood noch Griek, Scyth noch Barbaar.

Leidt dit nu tot het altoos vermoeiende der eentonigheid? Is nu daarom in Christus Kerk alles, althans voor het oog, geheel eender, en bestaan de werkelijke verschillen alleen in de eigenaardige trekken van leders persoonlijk bestaan? Ook over deze vraag mag in 't minst niet heengeloopen. Tot op zekere hoogte toch kan men zeggen, dat niet alleen de gemeenschap, maar ook de toekomst der Kerk op aarde door het antwoord op deze schijnbaar zoo eenvoudige vraag wordt beheerscht.

Dat antwoord nu schuilt bijna geheel in het bestaan ook in Christus' Kerk van wat men *typen* noemt.

Wat bedoelt men hier met dit woord *typen*?

Het spreekt uit, dat wel de individuen, de personen, verschillen en ieder iets eigens hebben, maar dat zich toch onder deze vele personen groepen vertoonen, die in zekere hoofdtrekken op elkander gelijken, en hierdoor van andere groepen te onderscheiden zijn. Reeds in de Schriftfiguren komt dit zeer duidelijk uit. Maria en Martha waren twee zusters, elk met een eigen aard, maar in dien eigen aard toch met zulk een groodverschil in karakter, dat ze elk een eigen type vertegenwoordigden. Maria de stil peinzende, zich in zichzelf terugtrekkende, aan heilige gewaarwordingen overgevende vrouw, en daarentegen Martha de altoos bezige, de nooit sich rust gevende, de voor alles zich verantwoordelijk voelende zuster. Maria het type van een heiligelijk in 't ideale zich terugtrekkende, Martha het type van een druk practische vrouw.

Of wilt ge twee mannen in typische tegenstelling, neem dan Johannes en Petrus, de twee meest op den voorgrond tredende discipelen uit Jezus intiemer kring, en ook hier Johannes meer het type van Maria, Petrus meer het type van Martha u voor den geest roepend. Zulke typen nu treden in heel de Schrift voor u. Drie typen in de drie patriarchen, twaalf typen in de zonen van Jacob, twee typen in Lea en Rachel, weer twee mannentypen in David en in Salomo, en zoo gaat 't heel Israels geschiedenis door. Alle verkorenen en wedergeborenen bezield door één Geest; alle verkorenen en wedergeborenen een eigen wezen in hun persoonlijk optreden vertoonend; en toch onder die wedergeborenen en verkorenen zeer bepaalde en licht herkenbare groepen die typisch uiteenloopen. Zoo was het van ouds, en zoo is 't nog onder ons, en ook op dit type-verschil moet meer van nabij onze aandacht gericht.

Het bestaan van die typen moet men zich, althans bij benadering, in dezer voege pogen te verklaren: Er treedt in al wie mensch is, een uiterst samengesteld wezen voor ons. Reeds naar het lichaam zijn we samengesteld uit een schier eindeloos aantal kleine deelen en cellen, die zich groepsgewijze als leden en organen aaneensluiten. Maar nog veel rijker samengesteld is ons verborgen onzienlijk wezen. De trekken, de vermogens, de organen, de opgelegde schatten van onzen geest zijn legio. Al deze lichamelijke en geestelijke deelen en deelkens nu kunnen op eindeloos verschillende en uiteenloopende wijze met elkaar in verband worden gebracht, of ook zelven zich aandienen. Reeds wezen we op de stem, neem nu daarbij het oog. Altoos hetzelfde menschelijke oog, samengesteld uit dezelfde deelen, maar hoe eindeloos uiteenloopend niet in vorm, in tint, in uitdrukking en in glans. Dit in alles zich verbijzonderende maakt nu de personen uit, en dit is het wonder Gods in het creatuur des menschen, dat 't bij geen twee personen alles eender is, doch dat 't al afwijkt, onderscheid maakt, verschilt en uiteenloopt.

Maar al is dit nu zoo, toch neemt dit niet weg, dat, om slechts dit ééne voorbeeld te nemen, een zeker aantal menschen, hoezeer ook persoonlijk uiteenloopend, toch hierin veelszins op elkaar gelijken zullen, dat in hen allen meer de *wil* dan 't gevoel of het verstand op den voorgrond treedt. Bij anderen zal 't omgekeerd het *gevoel* zijn, dat heerscht. En bij een derde groep weer meer het *verstand*. Dit drieërlei verschil zal dan weer gekruist worden door verschil in diepte, middenmaat of oppervlakkigheid van leven. Die beide verschillen zie ge dan opnieuw kruisen door verschil in energie of slapheid, in radheid of traagheid, en die allen verschillen dan weder door zachtheid, dege aanpak of ruwheid. Kortom, al wat samenwerkt, om door honderden gegevens iemands karakter te fikseeren, loopt zoo eindeloos uiteen, dat het tenslotte het eigenaardige der *personen* levert, maar onder die personen stuit ge toch telkens op *typen* d. w. z. op een slag menschen, die, bij alle eigenaardigheid, toch weer zekere overeenkomst vertoonen, en u den indruk geven als waren ze naar eenzelfde beeld of model geschapen.

Dit typische nu treedt ook alle eeuwen door in Christus Kerk op. Ook onder de leden der Kerk van Christus vindt ge velerlei typen, die groepsgewijs uiteenloopen. Om ons maar weer tot de drie groudtrekken van onze menschelijke existentie te bepalen. Overal splitsen ook de geloovigen zich in gevoelsmenschen, in verstandsmenschen en in wilsmenschen. Niet alsof de eersten alleen uit gevoel, de tweeden alleen uit het verstand, en de derden alleen uit den wil zouden leven. Ook dit komt wel voor, maar dan zijn 't ziekelijke verschijnselen. Bedoeld is dan ook alleen, dat bij den een *meer* het gevoel, bij den ander *meer* het verstand, en bij den derde *meer* de wil op den voorgrond treedt: de mystieke, de confessioneele en de practische belijder.

Die driedeeling gaat nu heel de Kerk door, en hangt, om slechts dit ééne te noemen, in niet geringe mate af van al wat de Kerk omringt, bovenal van het klimaat en de nationale karaktertrekken. In het Zuiden van Europa is het Christelijk geloofsleven heel anders dan in Noorwegen en Zweden, en evenzoo is het geheel verschillend in Nederland en op Java. In Engeland staat de practische wil op den voorgrond. Bij de Zuid-Duitschers vooral meer de mystiek. Dit nu is de oorzaak geworden van allerlei deeling en scheuring, en al acht men niet mee te kunnen gaan met het kloosterwezen, toch vergete men nooit, dat in het klooster een proeve is gewaagd, om voor de verschillende typen van geloovigen een eigenaardigen levenskring te scheppen. Bij ons daarentegen zijn 't juist de typen, de sterk sprekende typen vooral, die de terreinen gesplitst en gedeeld hebben.

Zooals de apostel 't betuigt: *Wat oordeelt gij uw broeder?*, zoo ging 't ook onder ons. Een meer mystieke broeder zag maar al te vaak veroordeelend op zijn meer confessioneelen of practisch aangelegden broeder neder. En zoo ging 't over en weer. En dit vooral heeft tot deeling en splitsing van de terreinen geleid. Vooral in de Vereenigde Staten, in Schotland en hier te lande. Een Zeeuw is veelal een ander type dan een Fries, een Gelderschman een ander type dan een Hollander. En in plaats van nu te voelen en te erkennen, dat juist aller saamzijn de volheid moet geven; dat de één juist den ander aan moet vullen; en dat niemand zijn eigenaardigheid eenzijdig drijven mag, — valt nu Maria over Martha, Petrus over Johannes, Manasse over Juda en Salomo over David heen, en het Lichaam des Heeren wordt verscheurd.

Het verschil in type is daarom geen onderwerp voor uitplinsende liefhebberij, maar beheerscht feitelijk heel den toestand van Christus kerk. Het is dit verschil, waarin door overdrijving en eenzijdigheid zoo jammerlijk veel oorzaak van zonde huist.

De eisch toch is en blijft, dat uw eigen persoonlijkheid en het type waaronder ge valt, nooit uw saamhang met de andere typen in gevaar brenge, maar veeleer omgekeerd u één tot de *eenheid* van het Lichaam van Christus, maar dan ook tot zijn *volheid*, in heel uw levensexistentie, doe meewerken.

DR. A. K.

Amsterdam, 25 October 1912.

In de ure des gebeds, die j.l. Vrijdag voor de Vrije Universiteit gehouden werd, ontleende Ds. W. H. Gispen Jr. zijn toeleidend woord tot het gebed aan I Cor. 2 : 10b en 11. „Want de Geest Gods onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods. Want wie van de menschen weet hetgeen des menschen is, dan de geest des menschen, die in hem is? Alzoo weet ook niemand hetgeen Gods is, dan de Geest Gods."

Bij de verklaring van dit Apostolisch woord wees Ds. Gispen in de eerste plaats op de bijzondere werkzaamheid van den Heiligen Geest, die alle dingen, ook de diepten Gods, onderzoekt en alleen weet hetgeen Godes is. Vervolgens toonde hij aan, hoe de menschelijke geest daarom bij het onderzoeken van de werken en het wezen Gods van den Geest Gods diep afhankelijk is. En in de derde plaats wees hij op den zegen, dien de Geest van God werkt en kan werken door de Christelijke wetenschap, die zich aan de leiding van dien Geest Gods onderwerpt. Door dit Apostolisch woord werd gerechtvaardigd, dat de voorstanders der Vrije Universiteit in deze ure bijeen kwamen om bijzonder de leiding van den Heiligen Geest bij den wetenschappelijken arbeid onzer Hoogeschool in te roepen. Daarna ging Ds. Gispen over tot een hartelijk gebed voor de Vrije Universiteit, waarin om die leiding des Heiligen Geestes bij haar arbeid gevraagd en Gods zegen over haar Directeuren, Curatoren, Hoogleeraren en studenten afgesmeekt werd.

Kon de opkomst bij dezen bidstond talrijker geweest zijn, daarentegen liet bij de overdracht van het Rectoraat, die Maandag 21 October plaats vond, de belangstelling niets te wenschen over. Niet alleen dat de ruime zaal van den Werkenden Stand geheel gevuld was, maar ook de galerij was voor een goed deel bezet.

De aftredende Rector, Prof. Dr. R. H. Woltjer, hield bij de overdracht van het Rectoraat een rede over *de beteekenis van het oosten voor de klassieke oudheid*. Aan het persverslag ontleenen we de volgende korte resumtie van deze interessante rede:

Spreker begint zijn rede met er op te wijzen, dat de taak die elders gedeeld pleegt te worden of bij verschillende gelegenheden wordt verricht, door den rector der Vrije Universiteit in éénzelfde ure moet vervuld worden: als hoogleeraar heeft hij uit de schatten der wetenschap iets van datgene te vertoonen, dat ook buiten den engen kring der vakgenooten belangstelling wekken kan, als rector wordt hij geroepen, een getrouw overzicht te geven van de lotgevallen der Hoogeschool. Ofschoon een dergelijke combinatie op den duur niet gewenscht schijnt, wil hij trachten deze tweeledige taak zoo goed mogelijk te vervullen, en wijst daarom allereerst met een enkel woord op een der belangrijkste problemen der klassieke philologie van onzen tijd: *de beteekenis van het Oosten voor de klassieke oudheid*.

Een van de belangrijkste kenmerken der moderne wetenschap is het verdwijnen van de scherpe afscheidingen tusschen hare deelen. Moge hierin ook een verzwaring van arbeid gelegen zijn, aan den anderen kant is het wetenschappelijk inzicht daardoor niet weinig vermeerderd. Van dit gezichtspunt uit nu moet ook het zooeven gestelde probleem beschouwd worden: *ook hier hebben kunstmatige scheidsmuren langen tijd den blik belemmerd en eene organische behandeling der oude historie onmogelijk gemaakt; ook hier heeft herboren historische zin, gepaard met een verbeterde methode en gevoed door eene ongekende vermeerdering van het historisch materiaal, de staketsels weggenomen, en een samenhang doen zien, waarvoor een vroeger geslacht geen oog hebben kon.*

Een en ander wordt door Spr. dan nader uiteengezet; hij schetst allereerst de historie van het probleem, bij de oude Grieken, in den Hellenistischen tijd, bij de Joodsche Apologetiek en de oud-Christelijke litteratuur, in de Roomsche theologie, in de latere Romantiek en eindelijk bij het rationalisme der vorige eeuw. Verder vestigt Spr. er de aandacht op, hoe ook hier de ontdekkingen in Assyrië en Babylon, in Egypte, op Kreta en het Grieksche continent een algeheelen ommekeer van zienswijze bewerkt en de principieele isoleering der Helleensche kultuur, die nog CARL OTTFRIED MÜLLER meende te kunnen doorvoeren, eens voor goed onmogelijk hebben gemaakt. Spr. wijst op de gevolgen, die deze verandering gehad heeft voor de opvatting van de Grieksche historie, en zet ten slotte uiteen, hoe van Gereformeerd standpunt deze dingen zijn te beschouwen.

Hierna gaf Prof. Woltjer een overzicht van de lotgevallen der Vrije Universiteit over het afgeloopen Akademiejaar. De plannen tot stichting van een nieuw gebouw waren nog niet tot rijpheid gekomen; wel was er over gedacht Felix Meritis aan te koopen, maar behalve dat de gevraagde koopsom te hoog scheen, bleek het gebouw zelf ook minder geschikt. Het propaedeutisch examen voor de studenten in de Rechten was afgeschaft ten einde aan de bezwaren van sommigen tegemoet te komen, en de splitsing van het candidaatsexamen in de Theologie in twee gedeelten was opgeheven. Met ingenomenheid werd voorts gewag gemaakt van de benoeming van Dr. P. A. E. Sillevis Smitt en Dr. F. W. Grosheide tot hoogleeraar in de Theologie, aan welke beide heeren een hartelijk welkom werd toegeroepen. Was de Theologische Faculteit daardoor belangrijk versterkt geworden, de spreker wees er op, hoe noodig uitbreiding van het getal der hoogleeraren ook aan de andere Faculteiten was en hoe met de stichting eener Faculteit van de Natuur- en Wiskunde nog een begin moest gemaakt worden. Niet geldgebrek, maar alleen het gemis aan geschikte personen was oorzaak, dat geen benoemingen voor de andere Faculteiten waren gedaan. Oorzaak van dank was, dat geen der Directeuren, Curatoren, Hoogleeraren of studenten door den dood ons ontnomen werd. Een woord van waardeering werd gewijd aan de nagedachtenis van den „roodborstigen edelman" S. Baron van Heemstra, den oud-Directeur onzer Hoogeschool, die jarenlang met zooveel liefde de Vrije Universiteit heeft gediend. In het college van Directeuren werd de plaats van den heer Krap ingenomen door den heer T. van Eeghen; de bestaande vacature in het college van curatoren bleef nog onvervuld. Het aantal studenten, dat zich recenseeren liet, bedroeg 141; gedurende den loop van het Academisch jaar werden ingeschreven 30 nieuwe studenten, waarvan 15 voor de Theologie, 8 voor de Rechten, 4 voor de Letteren en 3 voor de Medicijnen, zoodat het totaal aantal studenten bedraagt 171. Ten slotte droeg de spreker met een hartelijke bede voor den bloei der Hoogeschool in dit nieuwe jaar het Rectoraat over aan Prof. Mr. A. Anema.

Over de beteekenis dezer rectorale oratie kan eerst geoordeeld worden, nadat ze in druk zal verschenen zijn, en onze recensent Prof. Geesink zal in zijn boekentafel haar dan wel uitvoeriger behandelen. Thans zij alleen opgemerkt, dat ze van haar voorgangsters zich onderscheidde door hare beknoptheid. Hierin ligt ongetwijfeld een verdienste, want een wetenschappelijke rede, die twee uur duurt, stelt het geduld der hoorders wel wat op te zware proef. Maar hoezeer we deze zelfbeperking van den scheidenden Rector op prijs stellen, was het toch wellicht daaraan te wijten, dat het eerste gedeelte van zijn rede, waarin hij een keurig, welgedocumenteerd en glashelder overzicht gaf van de historie van dit probleem, meer tot zijn recht kwam dan het slotgedeelte, waarin uiteengezet werd welke gevolgen deze veranderde beschouwing voor de opvatting der Grieksche historie heeft en hoe van Gereformeerd standpunt uit over deze dingen is te oordeelen. Bij een Hoogeschool, die in onderscheiding van de andere Universiteiten een beslist Gereformeerd standpunt inneemt, komt het vooral op het laatste aan, en we hopen daarom, dat bij de uitgave dezer rede blijken zal, dat wat de spreker om des tijds wille in zeer beknopten vorm bood, nog iets breeder zal zijn uitgewerkt.

De Synode te 's-Gravenhage, die ten derden male vergaderde, heeft uit de voordracht, door curatoren haar aangeboden en bestaande uit Dr. T. Hoekstra en Dr. J Hania, den eerstgenoemde gekozen. Tevens bepaalde ze, dat wanneer de thans benoemde opnieuw bedanken mocht, een volgende zitting der Synode eerst in de maand Maart van 1913 zou bijeenkomen.

Van harte hopen we, dat zulk een nieuwe zitting niet zal noodig wezen en Dr. Hoekstra vrijmoedigheid zal vinden om de benoeming aan te nemen. Ongetwijfeld wordt daarmede van Dr. Hoekstra een ernstig offer gevraagd door onze Kerken. Het is toch bekend genoeg, hoe zin en aanleg van Dr. Hoekstra zich uitstrekt niet naar de ambtelijke vakken, waarvoor hij thans benoemd is, maar naar de studie der philosophie. Zijn dissertatie gaf blijk van uitnemenden philosophischen aanleg en heel de richting van zijn studie ging naar dezen kant uit. Nu is zulk een aanleg zelden en waar God de Heere hem schenkt, hadden we veel liever gezien, dat aan Dr. Hoekstra de gelegenheid ware geboden dit hem toebetrouwde talent te ontwikkelen. Ware hij dan ook te Kampen of elders benoemd tot hoogleeraar in de philosophie, dan zouden we deze keuze van harte hebben toegejuicht. Nu hij daarentegen voor de ambtelijke vakken benoemd werd, zal hij niet alleen gedwongen worden aan een geheel ander deel der wetenschap, waarop hij homo novus is, zijn volle kracht te wijden, maar zal het gevolg daarvan wel wezen, dat zijn eigenlijke studie door hem zal moeten worden prijsgegeven, want ook op wetenschappelijk gebied geldt, dat men niet tegelijk twee heeren dienen kan. In zooverre schijnt ons daarom deze benoeming evenmin gelukkig, als toen men indertijd Beets benoemde tot professor in de Kerkhistorie, in plaats van hem tot hoogleeraar te maken in de Nederlandsche letteren. Toch make men der Synode hiervan geen te ernstig verwijt. De schuld ligt bij de gedeeldheid van opleiding, waardoor voor dezelfde vakken een dubbel stel hoogleeraren moet benoemd worden, terwijl de gaven, die God de Heere op ander gebied schonk, ongebruikt moeten blijven. Zoolang de geesten zoo scherp tegenover elkander staan, is hieraan echter niets te veranderen en moet dit kwaad geduldig worden gedragen. Blijkbaar heeft de Synode een man gezocht van erkend wetenschappelijken aanleg, en een man, wiens principieele overtuiging geen bezwaar kon opleveren om de benoeming aan de school aan te nemen. We hopen daarom, dat Dr. Hoekstra over het practische bezwaar, dat in de verwisseling zijner studien schuilt, zal kunnen heenstappen en de benoeming aannemen. Een nieuwe teleurstelling zou èn voor de waardigheid der Synode èn voor de eere der Theologische School te pijnlijk wezen.

Het kost de liberale pers nog altoos eenige moeite om het monopolie van wetenschappelijkheid, dat de liberalen een eeuw lang zich hebben toegekend, prijs te geven. Zooals het *Utrechtsch Dagblad* onlangs nog beweerde, dat onze Roomsche landgenooten niet mochten benoemd worden tot hooge en invloedrijke staatsbetrekkingen, omdat Nederland een „liberaal-protestantsche staat" is, zoo beschouwt het liberalisme ook de Rijksuniversiteiten als liberaal-protestantsche instellingen, waaraan alleen liberale protestanten mogen benoemd worden. Vandaar dat hetzelfde *Utrechtsch Dagblad* met verontwaardiging vroeg, toen aan de Utrechtsche Hoogeschool op de vijftig hoogleeraren een derde Gereformeerde hoogleeraar benoemd werd, of de Regeering van plan was deze Rijksuniversiteit te „calviniseeren".

Ietwat ironisch vroegen we daarop, of het metterdaad zulk een schreeuwend onrecht zou wezen, wanneer de Regeering van de drie Rijksuniversiteiten, die alle drie ten behoeve van de Gereformeerde wetenschap werden opgericht door onze Gereformeerde vaderen, één met Calvinistische hoogleeraren bezette?

De Fakkel vatte hierop direct vuur en vroeg met diepe verontwaardiging, of daardoor het wetenschappelijk peil niet zou verlaagd worden en niet allerlei middelmatigheden en onbekwame personen tot hoogleeraar zouden benoemd moeten worden, terwijl de knapste koppen buiten de Universiteit zouden blijven staan:

> De benoemingen tot hoogleeraar aan de Rijksuniversiteiten wekten vroeger slechts belangstelling in academische kringen en misschien, voor zoover het hoogleeraren in de Godgeleerde faculteit betrof, ook in kerkelijke. Onder het tegenwoordig bewind zijn zij ook in zuiver staatkundige kringen sterk de aandacht gaan trekken. Men begint toch te vermoeden, dat staatkundige bedoelingen bij deze benoemingen een voorname rol gaan spelen. Toen Dr. Noordtzij te Utrecht tot hoogleeraar werd benoemd, verluidde het, dat dit op uitdrukkelijk verlangen van den thans oppermachtigen leider der rechtsche coalitie was geschied; de aankondiging van een vermeerdering der Godgeleerde hoogleeraarszetels te Utrecht werd beschouwd minder als een eisch der noodzakelijkheid, als een gelegenheid, om aan de christelijk historischen den man te geven, die ter wille van Dr. Noordtzij — naar gezegd werd — was achter gesteld en de nu onlangs gedane benoeming van Jhr. Mr. de Savornin Lohman, tot hoogleeraar in de rechtsgeleerde faculteit, moest — naar gefluisterd wordt — strekken om aan den leider der christelijk-historische partij door de buitengewone onderscheiding van een hem bijzonder dierbaar volgeling het bewijs te geven, hoe hoog men zijne diensten als een der hoofdmanen der coalitie waardeert.

Ontkend kan het niet worden, dat wat men ziet gebeuren, voor deze vermoedens eenigen grond geeft. Wat meer in het bijzonder de laatste benoeming aangaat, erkende zelfs het tijdschrift *Van onzen Tijd*, een orgaan der Roomsch-Katholieken, dat zij een partijbenoeming was, in dien zin dat de regeering zeker niet aan den benoemde de voorkeur soude hebben gegeven, indien hij niet tot de partij der regeering had behoord. De beweegredenen aan den staatkundigen toestand van het oogenblik ontleend, kunnen in het midden worden gelaten; hier kon slechts gezist worden. Wat eveneel naar aanleiding dezer benoeming door een der liberale bladen is gezegd, dat er een toeleg schijnt te bestaan, om de Utrechtsche Hoogeschool te calviniseeren, krijgt beteekenis, nu door Dr. H. H. Kuyper in het jongste nummer van *De Heraut* wordt verkondigd, dat het niet zoo ongerijmd zoude zijn, indien inderdaad één onzer landshoogescholen gecalviniseerd werd. Hij acht het zelfs een eisch der rechtvaardigheid, dat een der hoogescholen in overeenstemming worde gebracht met de beginselen van het volksdoel, dat de Calvinistische beginselen huldigt. —

Blijkbaar verlangt dus deze Calvinist, dat bij de hoogleeraarsbenoemingen aan één hoogeschool alleen Calvinisten zullen in aanmerking komen. Het natuurlijk gevolg van dezen gedachtengang soude wezen, dat aan een andere hoogeschool alleen Katholieken werden aangesteld; hunne aanspraken zijn nog grooter, daar zij in getalsterkte de Calvinisten verre overtreffen. De derde hoogeschool zoude dan waarschijnlijk overblijven als onderkomen voor allen, die niet-Katholiek en niet-Calvinist zijn. Aan iederen onbevooroordeelde, die de hoogescholen beschouwt als zuiver wetenschappelijke instellingen, zouden wij de vraag willen voorleggen: wat zal er bij een dergelijk stelsel van ons hooger onderwijs worden? — Zijn antwoord kan niet twijfelachtig wezen.

Om dat onderwijs te houden op het hoogste peil dat bereikt kan worden, moeten de meest uitstekende geleerden uit ons vaderland, en ook zoo noodig en doenlijk, uit het buitenland aan onze hoogescholen worden aangesteld. De regeering, voorgelicht door de meest bevoegde beoordeelaars, zal hare keus hebben te bepalen op den man, wiens wetenschappelijke arbeid de meeste waarborgen aanbiedt, dat hij inderdaad de hoogste plaats bekleedt in het vak, dat hij moet onderwijzen. Maar Dr. H. H. Kuyper schijnt aan de regeering gansch andere eischen te willen stellen. Zij zal eerst moeten vragen naar de godsdienstige denkbeelden van den te benoemen hoogleeraar of naar de kerk, waartoe hij behoort; en daarna naar zijn bekwaamheid. De uitnemendste geleerden zullen moeten wachten, totdat er een plaats openkomt, waar zij wegens hunne gevoelens op godsdienstig gebied tehuis behooren. De middelmatigen, en, zoo die er niet zijn, de onbekwamen zullen hier worden voorgetrokken, omdat zij tot de kerk of tot de godsdienstige richting behooren, die aan een bepaalde hoogeschool wordt geeischt. Hadden wij een dergelijke regeling gehad, dan is het zeer waarschijnlijk, dat mannen als Cobet, Donders, Fruin, Buys Ballot en zoovele anderen, die tot den luister onzer hoogescholen hebben bijgedragen, òf eerst op gevorderden leeftijd als hoogleeraar zouden zijn benoemd òf wel, wat nog eerder het geval zoude zijn geweest, voor ons hooger onderwijs zouden zijn verloren gegaan. Toen Boerhaave, de wereldberoemde hoogleeraar in de geneeskunde te Leiden, in de achtiende eeuw, zijn einde voelde naderen, verzocht hij dringend aan de Staten van Holland, om als zijn opvolger van Swieten te benoemen, die in zijn oog verreweg de uitnemendste zijner leerlingen was, maar de Staten weigerden, omdat van Swieten Katholiek was. Deze ging toen naar Oostenrijk, waar hij als voorzitter der geneeskundige faculteit zich te Weenen een onvergankelijken roem verwierf. Wij betreuren het nog, dat de toenmalige staatsregeling tot zulk een uitsluiting leidde, en zullen wij nu, onder veel ruimere staatsinstellingen, weder tot dergelijke dwaasheden vervallen? De hemel moge et ons vaderland voor behoeden.

Ons antwoord op deze expectoratie is, dat de *Fakkel* in de eerste plaats de bedoeling van ons artikel onjuist weergaf. We verlangen niet, dat de Regeering een der Rijksuniversiteiten geheel met Calvinistische hoogleeraren bezetten zal. Reeds op zichzelf zou zulk een eisch dwaasheid wezen, want waar de Vrije Universiteit te vergeefs naar wetenschappelijke mannen zoekt om haar katheders te bezetten, zou het voor de Regeering nog veel minder mogelijk wezen, een stel Gereformeerde hoogleeraren voor een compleete Universiteit te vinden. En de *Fakkel* zelf zal toch wel overtuigd wezen, dat we er niet aan denken de Regeering den raad te geven, geheel onbekwame personen tot hoogleeraar te benoemen, alleen omdat ze Gereformeerd zijn. Waar we alleen tegen opkwamen, was tegen het schampere verwijt, alsof de „calviniseering" van een onzer Rijks-hoogescholen, op zichzelf genomen, een ongerijmdheid zou wezen. Het Liberalisme, dat een eeuw lang drie Lands-hoogescholen „verliberaliseerde", moet het niet als een soort roof beschouwen, wanneer een dezer Hoogescholen „vercalviniseerd" wordt. Op het stuitende onrecht, dat hierin school, wilden we alleen de aandacht vestigen.

En wat nu het argument betreft, dat de Regeering, voorgelicht door de betrokken Faculteit en de Curatoren eener Universiteit, alleen de meest wetenschappelijke mannen heeft te benoemen, zoo zou dit argument zeker meer indruk maken, indien de geschiedenis der benoemingen metterdaad geleerd had, dat deze regel steeds door de Faculteiten, Curatoren en Ministers gevolgd was. Ieder weet echter, dat dit niet zoo is. Telkens werden bekwame en wetenschappelijk hoog staande mannen gepasseerd, omdat ze in geestesrichting niet overeenkwamen met de Faculteit, de Curatoren of de Ministers, die de voordracht hadden op te maken. Vooral bleek dit bij de Theologische en Juridische Faculteit, waar het verschil in geestesrichting het sterkst uitkomt. Te Leiden had men jarenlang in de Theologische faculteit alleen

moderne, te Utrecht alleen ethische Theologen, te Groningen alleen aanhangers van de Groninger richting. Geprotesteerd is hiertegen nimmer. Men achtte het volkomen natuurlijk, dat elk dezer richtingen in een bepaalde faculteit den toon aangaf. En men ging daarbij van de onderstelling uit, dat bij elk dezer richtingen wetenschappelijke mannen gevonden werden, die met eere het professoraat bekleeden konden. Kabaal ontstond eerst, toen de Regeering het een enkele maal waagde ook een Gereformeerde te benoemen. Toen werd plotseling de leuze aangeheven, dat de Regeering alleen vragen mocht naar den meest wetenschappelijke. Bedenkt men nu, dat in de oogen van een liberaal, een Gereformeerde per se, krachtens zijn „verouderde" wereldbeschouwing, niet op den naam van wetenschappelijk aanspraak kan maken, dan blijkt genoegzaam, wat men met deze leuze bedoelde.

De vraag zelf, hoe de Regeering op den duur het zoo moeilijke vraagstuk van de Rijks-Universiteiten tot oplossing moet brengen, laten we thans rusten. De verdeeling van de drie Rijks-Universiteiten over de drie groepen, die zich historisch in ons land ontwikkeld hebben, de Gereformeerden, de Liberalen en de Roomschen, zou op zich zelf niet zoo'n dwaas denkbeeld zijn als de *Fakkel* het voorstelt. In Duitschland, dat op wetenschappelijk gebied heusch niet bij Nederland achter staat, heeft men Roomsche en Protestantsche Universiteiten. Waarom in Nederland, waar een derde der bevolking Roomsch, een derde Gereformeerd en een derde liberaal of modern is, om nu de cijfers grosso modo te nemen, alle openbare Universiteiten liberaal protestantsch zouden moeten wezen, is niet wel in te zien. De drogreden, dat de wetenschappelijke mannen alleen onder de liberalen te vinden zijn, zal toch wel niemand meer durven aanvoeren. Maar al zou voor deze oplossing eenerzijds veel pleiten, er staan zoo gewichtige bezwaren tegenover dit plan, dat we waarlijk de Regeering niet zouden raden het dien kant op te sturen. Anderzijds zouden we veel liever zien, dat de Regeering er toe kwam ook het Hooger Onderwijs geheel vrij te maken, door het oprichten van Vrije Universiteiten zooveel mogelijk in de hand te werken. Elke groep of richting van beteekenis in ons volksleven kon dan haar eigen Hoogeschool hebben, waaraan haar knapste mannen tot hoogleeraars werden benoemd. Een eerlijke wedstrijd op wetenschappelijk gebied ware dan mogelijk. En de Regeering zou niet meer voor de moeilijkheid geplaatst worden om benoemingen te doen, die altoos min of meer geïnfluenceerd zouden worden door de richting, die tijdelijk de overhand had. Intusschen is de tijd voor de oplossing van dit vraagstuk nog niet rijp. Er zal nog zeer diepe studie van dit voor de toekomst van ons volk zoo belangrijk probleem moeten gemaakt worden, voordat hier een vaste gedragslijn kan worden uitgestippeld.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen: van den heer A. C. de Vriendt, Corresp. Unie-gift uit de Unie-collecte te Zeist *f* 1; van den heer G. van Wijngaarden te Monnikendam, Unie-gift *f* 3.50.

DS. J. H. HOUTZAGERS.
Kootwijk. *Voorzitter.*

Leestafel.

BLOEMEN EN VRUCHT. Maandschrift van het Chr. Letterkundig Verbond. Uitgever JAN HAAN te Groningen.

Van dit Maandschrift, dat geredigeerd wordt door de heeren A. J. HOOGENBIRK, J. B. BENNER, G. J. UIT DEN BOGAARD, DR. A. BRUMMELKAMP, J. J. DEETMAN, R. STEENSTRA, P. v. VELDEN, — bracht de Octobermaand de 1ste aflevering van den 2den jaargang.

Deze periodiek is opgericht onder de energieke leiding van den heer HOOGENBIRK, enkele jaren nadat hij de redactie van het, mede door hem gestichte, maandblad ONS TIJDSCHRIFT had verlaten.

De heer HOOGENBIRK, die O. T. had opgericht tegen de literaire beweging van '80, meende niet langer in de redactie van dat maandblad te kunnen blijven, sedert een viertal zijner mederedacteuren, al deelden zij ook als christenen zijn grieven tegen die beweging, over de kunst der tachtigers — welke eens door Dr. KUYPER is gekarakteriseerd als „een terugkeer van de leest naar 't leven", — anders oordeelden dan hij.

Van HOOGENBIRK's beoordeelen van de belletrie der tachtigers steeds een vèroordeeling geweest, zijn vier mederedacteuren wisten „het kostelijke van het snoode uit te trekken" en toonden, zij het ook niet onverdeeld, hun sympathie met de „nieuwe kunst".

Zoo hebben wij dan nu in de protestantsche wereld ten minste twee maandschriften in positief christelijken geest, die aan fraaie letteren doen. Men kan dit betreuren; men kan liever wenschen, „een tijdschrift voor allen", omdat, zooals „DE ZERUW" in haar nummer van 13 Nov. 1911 zeer verstandig opmerkte, „één tijdschrift verbrokkeling van kracht voorkomt en financieel beter is"; men kan dit te meer betreuren, omdat, ook na het uittreden van den heer HOOGENBIRK, O. T. allerminst geworden is het orgaan van de christelijke belletristen, die met de beweging van '80 sympathiseeren, maar slechts een „vrije tribune", vanwaar zij, maar óok anderen, zich kunnen uiten; — maar het *is* nu eenmaal zoo.

Ik weet niet of BLOEMEN EN VRUCHT in den kring van de HERAUT-lezers genoegzaam bekend is, en wijl ik o.m. de taak heb hun aandacht te vestigen ook op de door christenen beoefende belletrie en wat daarmee in verband staat, maak ik van de gelegenheid, die de bespreking der 1e Afl. van den 2en jaargang van dit tijdschrift mij biedt, gebruik om doel en wezen van dit orgaan van het „Christelijk Letterkundig Verbond" hier te doen kennen.

Ik wil dit zoo objectief mogelijk doen en meen daarom dat het nog zoo kwaad niet is, de Redactie van BLOEMEN EN VRUCHT zelf te laten spreken.

In een blaadje „Ter verspreiding", dat ik in de ons toegezonden aflevering vond, zegt de Redactie het volgende:

„Dit Maandschrift tracht bevorderlijk te zijn aan de herleving en den bloei onzer fraaie letteren, en ook deze dienstbaar te maken aan de zedelijke verheffing van ons volk, waartoe onze letterkunde allereerst ademe den geest des Christendoms en belicht worde door den glans des Evangelies. In den Kerkelijken en Staatkundigen strijd onzer dagen mengt het zich niet. Aan polemiek doet het slechts, als iets zulks dringend zou gebieden. Het wil bovendien — en dit geeft het zijn geheel eigene plaats — sluimerende krachten tot ontwaken roepen, en deze gelegenheid geven, zich te ontwikkelen. Dat juist verklaart zijn naam. Het zal, biedend wat reeds rijp is, ook niets onbeproefd laten de bloesems zooveel mogelijk tot vruchten te doen rijpen en deze voortdurend te veredelen. 't Hangt niet krampachtig aan het oude en verzet zich niet tegen wat er goeds moge zijn in het nieuwe. Zonder te vragen naar oud of nieuw, wil het alleen den strijd aanbinden tegen alles wat op het gebied onzer hedendaagsche leesstof en letteren, tot ontkerstening van ons volk zoo kunnen leiden; wil het trachten naar alles wat wezenlijk goed is en lieflijk, en wèl luidt".

En nu dit 1e Nr. van den 2en Jaargang.
Het opent met een viertal verzen.
Lyrische poëzie.

Het zijn twee sonnetten van G. J. UIT DEN BOGAARD: „*Brugge*" en „*Bij het uitvaren uit de Grot van Han*", die ook door 'n-met de beweging van '80 sympathiseerenden-belletrist hadden kunnen gedicht zijn.

Het mool doorvoelde: *In 't Hollandsche Landschap* van P. v. VELDEN, dat mij soms aan niemand minder dan GUIDO GEZELLE doet denken, wordt, jammer genoeg, ontsierd door de twee *clichés*:

dat huisken, *als ten sterreken*
op rijk gekleurd blasoen,

en:

het bootje, dat sich glijden laat
op *water als kristal*.

Daarentegen kon: „*Gij stemmige Herfst*" van J. J. DEETMAN, zelfs met dat:

Een lofpsalm gaat heerlijk de luchtruimten door!
En popel en beuk stemmen mee in het koor,
Maatwuivend de kruinen en koppen,

hoe ontvankelijk in deze dagen mijn gemoed ook voor de mooiheid van 'n herfst-bosch is, mij maar geen stemming geven.

En met die andere regels van: „'n haas, die óok met 'n veldkonijn dartelt"; en van „de avondzon, die lácht als de tonen mooi zwellen en bruisen!" — wou het nog minder.

Zoo'n malloot van 'n avondzon om dàar nu om te gaan lachen; zoo'n haas met exogamische neigingen en ook die, als mee-neuriënde en met hun hoofd de maat-slaande concertbezoekers, hoogst ongepast doende popel en beuk, — blijft daar nu eens „stemmig" bij.

Laat staan, dat je er mee in de herfststemming komt.

Volgen de prosa-stukken.

G. BEUMER geeft het begin van een studie: *Iets over jongere en oudere dichters*, waarin BILDERDIJK nog eens verdedigd wordt tegen de vaak onrechtvaardige beoordeelingen uit den eersten tijd der nieuwe literaire beweging. Een studie, die niet alleen van nauwgezet onderzoek, maar ook van besonnenheid getuigt en ook van 'n lang niet in alles aan de nieuweren ongelijk geven.

Mijn vriend Dr. J. H. GUNNING J.Hz., een der vaste medewerkers aan O. T., ontmoet ik hier — en waarom ook niet? — in B. en V. met: „*De Groot*", eene voorlezing.

Veel material luit de ethnologie is er in verwerkt. De „groet" bij natuur- maar ook bij cultuurvolkeren wordt er in behandeld; ook die malle „Haagsche handgeverij", die 'n tijd lang in de mode was en nóg voorkomt bij menschen, die een paar mode's ten achter zijn.

„Die clownsachtige beweging, waarbij ze uw hand in de hoogte duwen, alsof er een stalen veer uit een kinderdoosje sprong", — zoo als GUNNING dat gedoe niet ongeestig beschrijft. 'n Manier van hand geven, in de wereld gekomen, zooals hij er bij vertelt, toen de vorige koningin van Engeland haar hand had verstuikt.

'n Prettig geschreven stuk, waarvan ik het vervolg met verlangen tegemoet zie.

De heeren C. VAN NOPPEN en A. VAN OS zijn in Augustus op het 3de Taal- en Letterkundig Congres te Antwerpen geweest doch geven met: „*Indruk uit de Scheldestad*" meer over Antwerpen zelf dan over het Congres, waar zij, naar hun eigen zeggen, nog al eens „slippertjes maakten".

Hadden de heeren dat maar niet gedaan!

Na de gewone rubriek *Over Boeken* enz., komt ditmaal nog een stuk van het BESTUUR VAN HET CHRISTELIJK LETTERKUNDIG VERBOND onder den titel: *Wat wil het Christelijk Letterkundig Verbond!*

In dit stuk worden grieven geuit tegen de „beweging van '80" die ook door anderen, ik mag wel zeggen, door ieder christenmensch worden gedeeld.

Ook door de tegenwoordige redacteuren van O. T.

Ook door mij.

Grieven, die ik in mijn voordracht over: „De beweging van '80 en de christelijke belletristen" op het Congres te Antwerpen, dan ook onverholen heb uitgesproken. Nu heb ik het daar gehad over die christelijke belletristen welke, niettegenstaande deze grieven, toch in de literatuur der generatie van '80 en '90, wat ik noemde „het kostelijke van het snoode wisten uittetrekken".

Als de HANDELINGEN van dat Congres straks zijn verschenen en het bestuur van het Chr. Lett. Verbond, zich dan de moeite wil geven, dat referaatje van mij eens te lezen, zal het, naar ik niet twijfel, tot het inzicht komen, dat wat het daar thans op p. 46 van B. en V. over schrijft, op vele punten mìn juist is. Ik kan mij niet denken, dat de heeren VAN NOPPEN en v. OS mijn voordracht te ANTWERPEN hebben bijgewoond, anders toch zouden zij het BESTUUR VAN HET CHR. LETT. VERBOND wel beter hebben ingelicht.

Maar één ding moet ik aan de heeren toch zeggen, en dat is, dat ik mèt de tegenwoordige redacteuren van O. T. en mèt vele andere christelijke belletristen, in wat de tachtigers hebben verricht, nog iets anders zie dan enkel „een kwaad dat wij christenen moeten beproeven te weren."

Dat is me te machtig.

En trouwens, het eigen orgaan van het Chr. Lett. Verbond — men leze maar eens dat stuk van BEUMER — doet dit ook niet.

G.

Vereenigingsleven.

GESTICHT VOOR ONTOUDERDE KINDEREN.

Het is nu ruim 4 jaar geleden, dat de 20ste Centrale Conferentie der Gereformeerde Kerken in Nederland te Zwolle de vraag in behandeling nam, of het wenschelijk zijn zou, te geraken tot het oprichten van een gesticht voor kinderen, wier ouders uit de ouderlijke macht ontzet zijn, en tot dat doel een speciale commissie te benoemen.

De diaconie van Leiden had die vraag op de agenda gebracht en bepleitte in aansluiting daaraan warm de oprichting van zulk een gesticht, daar men te Leiden met de gezinsverpleging in financieel opzicht zulke ongunstige resultaten had bereikt, dat geen meerdere voogdijkinderen door de diaconie aldaar zouden kunnen worden aanvaard; hetgeen mede niet zou kunnen geschieden om de steeds sich voordoende moeilijkheid in het vinden van geschikte gezinnen, tot opname van zulke kinderen bereid.

Intusschen was destijds de ervaring niet overal zóó ongunstig als te Leiden en had men tegen Leiden's opvatting nog al wat in te brengen. De zaak was echter aan de orde gesteld en had haar loop kunnen beginnen. Tot een beslissing kwam het in 1908 nog niet, maar de quaestie van het gesticht voor ontouderde kinderen bleef aan de orde van den dag.

In zooverre was Leiden's diaconie op deze *Centrale* Conferentie voorspoediger dan op de het jaar te voren te Gouda gehouden *Provinciale* Conferentie van Zuid-Holland, dat te Gouda dezelfde quaestie ook wel besproken werd, maar met volkomen negatief resultaat, daar de Conferentie het voorstel-Leiden om de boven reeds genoemde wenschelijkheid uit te spreken, met groote meerderheid verwierp.

Te Gouda was men vrij algemeen meer voor gezinsverpleging, die, naar men meende, ook ten deze zeer goed kon worden toegepast, zoodat er geen noodzaak was voor het bouwen van een gesticht, al had Leiden dan ook een klein aantal kinderen, die daar in de gezinnen niet geplaatst konden worden. Trouwens werd ook de gedachte geopperd, dat het bouwen van een gesticht, en nog wel zonder noodzaak, onzen naam als Gereformeerden geen eer zou aandoen, daar het openlijk zou verkondigen, dat ook in Gereformeerden kring zoodanig kwaad in de gezinnen is ingeslopen, dat eenerzijds ontoudering noodig en anderzijds gezinsverpleging van ontouderden niet te verkrijgen is.

Hoe het zij, Gouda stemde de zaak heelemaal af. Leiden werd de raad gegeven, met de gevoerde bespreking genoegen te nemen en de zaak verder te laten rusten; waarbij dan nog de gedachte werd uitgesproken, dat, als de diaconie van Leiden wèl verdere behandeling der zaak wenschte, zij haar beter bij de Centrale kon aanbrengen.

Gelijk wij zagen, deed Leiden het laatste, met het voor die diaconie gunstige gevolg, dat de Centrale te Zwolle de zaak niet van de baan schoof, maar haar aan de orde hield. In 1909 toch liet de Centrale te Gouda, waar Leiden's diaconie eerst schipbreuk had geleden voor de Provinciale — Ds. R. J. W. Rudolph een referaat houden over de verzorging van ontouderde kinderen.

Bedoeld referaat verdedigde de drieledige stelling: dat een goede gezinsverpleging in 't algemeen beter is dan de beste gestichtsverpleging; dat een goede gestichtsverpleging vooral voor ontouderde kinderen te verkiezen is boven middelmatige gezinsverpleging; dat, ook waar geschikte gezinsverpleging te verkrijgen is, daarnaast voor ontouderde kinderen steeds een zekere mate van gestichtsverpleging noodzakelijk zal blijven.

In verband met die drieledige stelling bepleitte Ds. Rudolph de oprichting van een Centraal Gereformeerd gesticht voor ontouderde kinderen, en ter bevordering van dat doel de benoeming van een commissie om de zaak voortebereiden en zoo spoedig mogelijk bij de Conferentie te komen met voorstellen en plannen.

Tot de benoeming eener soodanige commissie kwam het inderdaad; maar haar plannen en voorstellen lieten zich door allerlei tegenspoed langer wachten dan men aanvankelijk gedacht had. In 1910 konden op de Centrale Conferentie te Utrecht slechts zeer voorloopige mededeelingen worden gedaan, zoodat de commissie — op die conferentie in haar samenstelling zóó gewijzigd, dat ze kwam te bestaan uit Mevr. Brummelkamp-Esser, Ds. R. J. W. Rudolph en den Heer J. Wilbrink —, met haar voorbereidenden arbeid moest doorgaan.

Zoo was het eerst in 1911 te Kampen, dat het althans in één opzicht tot een beslissing kon komen. Dat wil niet zeggen, dat men het te Kampen algemeen eens was over de zaak, want eer kwam integendeel eenige gedeeldheid van inzicht aan het licht. De conferentie zelf kon natuurlijk geen stichting scheppen, maar zij kon wel zeer soberlijk de wenschelijkheid van de totstandkoming van zoodanig gesticht uitspreken. Maar ook dat wilde men nog niet algemeen. Opgemerkt werd o.a., dat de kinderen die de grootste moeilijkheid opleveren, meest uit de groote steden komen, waar men, blijkens de praktijk, vaak wel in voldoende mate gezinnen vindt, die tot opname bereid zijn.

Inmiddels werd na vrij langdurige discussie door de Conferentie z. h. s. deze conclusie goedgekeurd: „De Conferentie, vooropstellende dat gezinsverpleging voor ontouderde kinderen, indien mogelijk, het meest wenschelijk is, spreekt nochtans de wenschelijkheid uit van de totstandkoming van een Gereformeerd gesticht voor ontouderde kinderen; acht het niet ongeoorloofd, daarin z. g. regeeringskinderen op te nemen; spreekt den wensch uit, dat de bestaande commissie het initiatief neme tot het oprichten van een vereeniging op Gereformeerden grondslag, welke de oprichting van een gesticht als boven bedoeld ter hand neme; voegt daarbij den wensch, dat de commissie overleg plege met het moderamen der Conferentie en dat de diaconieën financieel zoo krachtig en zoo spoedig mogelijk de eventueel op te richten vereeniging met bijdragen steunen".

Nadat in deze conclusie het standpunt der Conferentie klaar en duidelijk was uiteengezet, kon de commissie, wetende wat haar te doen stond, haar arbeid met kracht voortzetten. Zij had zich ten vorigen jare reeds geassumeerd den heer Knottenbelt, burgemeester van Hengelo, en voegde zich nu alsnog toe Mevr. C. Gravin van Limburg Stirum en Douir. Mr. J. P. A. Gravin van Limburg Stirum. Men ging over tot stichting eener vereeniging, welke 15 Maart j.l. de Koninklijke goedkeuring op haar statuten verkreeg. 14 Maart werden benoemd tot predikant-directeur Ds. R. J. W. Rudolph en tot landbouw-directeur de heer J. Wilbrink.

De inrichting zal verrijzen op een terrein op de Veluwe, tusschen Barneveld en Amersfoort welk terrein door een der dames Van Limburg Stirum is aangekocht om het tegen matigen prijs aan de vereeniging te verhuren. Men hoopt, dat in Nov. 2 paviljoens benevens de eerst noodige centrale inrichtingen zullen kunnen worden aanbesteed, zoodat op 1 Mei 1913 de opening van het gesticht met 2 paviljoens (1 voor jongens en 1 voor meisjes) kan plaats vinden.

De bedoeling is, dat allereerst zullen worden opgenomen kinderen van 14—18 jaar, voor welke het regeeringssubsidie het hoogst is, maar voor zooveel noodig en mogelijk zullen ook jongere kinderen geplaatst en oudere jongelieden behouden worden. Regeeringskinderen zullen event. ook worden opgenomen.

Zoo staat dan weldra het plan verwezenlijkt te worden, waarvoor Ds. Rudolph zoo ijverig gestreden heeft. Moge de stichting, die hem haar aanzijn zal danken, nuttig werk doen, maar moge het daarbij blijken, dat in Gereformeerde kringen de behoefte aan zulk een opvoedingsgesticht geringer is dan sommigen zich voorstelden.

Officieele Berichten.

Generale Synode der Geref. Kerken.

De derde zitting der buitengewone Generale Synode werd Donderdag 17 Oct. te 10 ure door den voorzitter, Ds. Hoekstra, van Arnhem, geopend.

Gezongen werd Ps. 16:4, gelezen Psalm 114, en dan het aangezicht des Heeren in ernstig smeekgebed gezocht.

Uit de voorlezing der presentielijst blijkt, dat de meeste primi-afgevaardigden tegenwoordig zijn. Voor enkele broeders waren de secundi aanwezig.

De praeses heet de gewone en de adviseerende leden welkom en spreekt een kort, bemoedigend woord.

Ingekomen zijn berichten van de professoren Kuyper, Van Gelderen en Lindeboom, dat zij de vergadering niet kunnen bijwonen. Prof. Honig deelt mede, dat ook prof. Bouwman verhinderd is.

De notulen der vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

Voorlezing wordt gedaan van:

1. Een mededeeling van Dr. Ridderbos, van Bussum, dat hij de benoeming tot hoogleeraar, na ernstige overweging onder biddend opzien tot God, heeft aangenomen. Hij beveelt zich in de voorbede der kerken met allen aandrang aan.

2. Een telegram van Dr. Wielenga, van Amsterdam: „Aangenomen, brief volgt". Een ander telegram op denzelfden datum (28 Sept.) verzonden, om het eerste niet als afgezonden te beschouwen.

3. Een schrijven van Dr. Wielenga, waarbij hij verklaart, na ernstigen strijd om verschillende redenen, voor de benoeming tot hoogleeraar te moeten bedanken.

Naar aanleiding hiervan zegt Ds. Scheps, dat hij het zeer betreurt dat de broeders die bedankt hebben, de motieven daartoe niet aan de Synode hebben medegedeeld. Dr. Aalders heeft in 't publiek geschreven, dat hij een conscientiebezwaar had. 't Ware z. i. beter geweest, de bezwaren ter Synode te brengen.

4. Missive van het Curatorium der Theol. School met de navolgende voordracht ter benoeming van een vijfden hoogleeraar: Dr. T. Hoekstra, van 's-Hertogenbosch, en Dr. J. Hania, van Steenwijk.

De Synode gaat in comité-generaal.

Na de opheffing daarvan wordt medegedeeld, dat benoemd is Dr. Hoekstra.

Mocht deze broeder onverhoopt bedanken, dan zal een vierde zitting dezer Synode gehouden worden in het voorjaar, zoo spoedig mogelijk na Paschen.

De acta van deze buitengewone Synode van 1912 zullen niet afzonderlijk worden uitgegeven, maar ingevoegd in die van de e. k. gewone Generale Synode.

De Praeses spreekt een woord van dank voor de welwillendheid, hem als voorzitter door de Synode bewezen.

Nadat gezongen is het laatste vers van Ps. 131 gaat Prof. Honig in dankzegging voor en sluit de Praeses de vergadering.

Buitenland.

Gemengd Nieuws.

De pelgrimsvaders. Te Southampton, in Engeland, is de hoeksteen gelegd van een gedenktoren, die opgericht zal worden ter plaatse waar de Mayflower vastlag, alvorens het schip naar Amerika vertrok met de heldhaftige pelgrims, die 300 jaar geleden van hier togen naar een oord waar zij vrijheid van godsdienst zouden kunnen genieten. De plechtigheden werden geopend met een feestmaal, waarbij de burgemeester van Southampton presideerde. Een aantal toespraken werden gehouden, welke de gebeurtenis van 3 eeuwen geleden in herinnering brachten. Vele bezoekers uit Amerika woonden de plechtigheden bij.

In Engeland gold tot voor zes jaar de wet, dat het een weduwnaar verboden was de zuster van zijn overleden vrouw te huwen. In het »Book of Common Prayer« der Episcopaalsche kerk bleef echter bij de verwantschapsgraden die een huwelijk verbieden, ook den weduwnaar de echt met de zuster zijner overleden vrouw verboden. In het parlement werd dikwijls een voorstel gedaan om deze bepaling te doen vervallen; ten slotte is dit kort geleden gelukt, zeer ten spijt van de Ritualisten. Zes jaar geleden, toen de wet nog van kracht was, ging een weduwnaar met de zuster zijner gestorven vrouw naar Canada, en liet zich daar met haar in den echt verbinden, waar de Engelsche wet niet gold. Toen nu ook in Engeland de verordening van het »Book of Common Prayer« afgeschaft was, keerde dit echtpaar naar Engeland terug, in de gedachte dat zijn huwelijk voor de Episcopaalsche kerk wettig zijn zou. Doch dit was niet het geval. Een predikant dier kerk weigerde hen toe te laten tot het gebruiken van des Heeren Avondmaal, wijl »beiden kennelijk een slecht leven leidden«, en dezulken volgens het »Book of Common Prayer" van het Avondmaal uitgesloten waren; wat zij een »huwelijk« noemden, was niet anders dan een »concubinaat«. De man klaagde daarop den predikant aan, die door de rechtbanken in de onderscheidene instantiën, ten laatste ook door het Hoogerhuis, dat in zulke zaken de hoogste rechtbank is, veroordeeld werd.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

XXVI.

HOE HET GING.

„En hoe gaat het nu Frenger?"

„Dat kon wel beter, edele heer. Maar kom binnen! Ik zal mijn vrouw roepen".

Otto trad de woning in, en nam plaats in het voorhuis. Terwijl hij daar een poosje alleen zat, scheen het hem als was hij weer een jonge knaap, die liep te spelen in de bosschen en velden. Hij kende hier ieder hoekje. Ook binnen, in de woning had hij zoo menig prettig uurtje doorgebracht, als . . . .

Maar de man daar binnen keerde terug, ditmaal vergezeld van zijn vrouw, die met tranen van vreugd, den zoon van haar vroegeren heer weder in haar woning zag.

„En hoe gaat het nu?" vroeg Otto nog eens.

„Zoo als ik zei, niet goed", was het antwoord. „Die treurige oorlog heeft alles in verwarring gebracht. Ik hoor dat zelfs onze keurvorst is afgezet. In allen gevalle spelen de Beieren thans hier den baas, en dat is in alles te merken".

„Maken zij het u op mijn goederen ook lastig?", vroeg Otto.

„Zeker; de heeren van Amberg (daar zetelde destijds de regeering) doen alsof zij ook hier heer en meester zijn. Een paar weken geleden is ons allen aangezegd, dat we binnen zekeren tijd ons moeten voegen bij de Roomsche kerk. Ook moeten reeds vele leeraars verdreven zijn".

„En als ge nu niet van geloof wilt veranderen?"

„Dan moeten wij het land verlaten. Iets anders blijft ons niet over".

„Maar dat is ongehoord!" riep Otto. Op onze goederen zijn wij toch vrij te laten wonen die wij willen".

De boer haalde de schouders op. Hij wist hoe weinig waarde in die woorden lag en ging voort:

„U zult het mij, hoop ik, niet kwalijk nemen, dat ik straks wat onbeleefd was, maar ik herkende u niet, en wij moeten in deze ongelukkigen tijd heel voorzichtig zijn. Gedurig zwerven hier personen rond, die uit Amberg zijn afgezonden om ons te bespieden. Wij mogen geen vergaderingen meer houden, en als men vermoedt dat ergens in huis een Bijbel of een gezangboek is, bestaat er veel gevaar dat het geroofd wordt. Wij worden in stilte nagegaan. Nu en dan heb ik ook bezoek gehad van een priester, die ons wilde overhalen tot zijn kerk toe te treden. Gij kunt dan, zei hij, rustig blijven wonen en onze vorst zal voor u alles doen wat hij kan. Uw keurvorst Frederik heeft het toch verloren. Hij is in een ver land, en komt zeker niet terug, althans niet hier."

„En wat hebt ge den priester geantwoord, Frenger?"

„Wel, dat ik geen enkele reden zie om het geloof te laten varen waarin ik tot nog toe vrede heb gehad, en ook niet voornemens ben dat te doen. Hij zou nog wel eens terugkomen, zei hij, maar dit is zeker: als wij niet toegeven, mogen we hier niet blijven. En hoe ons dat bedroeft, zult u kunnen begrijpen."

Nu, dat was ook zoo, en Otto, die belangstellend geluisterd had, vroeg:

„Weet ge ook hoe anderen gedaan hebben?"

„Ja wel," zei Frenger. „Menigeen heeft zijn huis en land liever dan zijn geloof, en zoo hebben dan, naar ik hoor, reeds velen den vinger in het wijwater gedoopt. Zij meenen daar natuurlijk niets van, maar de priesters zijn er mee tevreden. Zij kunnen blijven wonen; men laat hen verder met rust, en helpt hen voort als zij soms door den oorlog geleden hebben. 't Is als de Heere Jezus zegt in de gelijkenis: als er verdrukking of vervolging komt om des Woords wil, worden zij terstond geërgerd."

„De zaken staan slecht, vriend Frenger," zei Otto. „Evenwel ik zal nog doen wat ik kan. Gij hebt u christelijk en moedig gedragen, doch onze vijanden ontzien niets. Dat blijkt wel in Bohemen. Maar wie weet, of God nog niet voorziet, en is het Zijn wil dat we gaan, beter het land verloren dan het geloof."

Nog een poosje bleef de jonker vertoeven. Hij bezocht de voor hem zeer wel bekende vertrekjes, waaruit het huis bestond en waarvan bij al de hoekjes kende. Nog stond er de oude kast met mooie steenen, schelpen, houtsoorten en andere merkwaardigheden uit bosch en veld. Hoornen van herten versierden den muur, en Otto kon zich nog goed herinneren hoe hij er bij was geweest dat Frenger een stuk wild schoot. Hartelijk nam de jonge landheer eindelijk afscheid.

Den avond van denzelfden dag zaten twee mannen in druk gesprek in een torenkamer van het slot. De een was Otto, de ander zijn oude leermeester Becker. Ook de laatste was, althans naar het uiterlijk, in den loop der jaren vrij wat veranderd en geenszins meer de krachtige man van vroeger. 't Was met hem, zijn ouden, vertrouwden vriend, dat Otto wilde raadplegen over hetgeen te doen stond.

„Er zal met groote voorzichtigheid moeten gehandeld worden", sprak de magister. „Het is hier de oude strijd tusschen tijdelijk en geestelijk voordeel, en daarin zijn ook reeds nu weer velen bezweken".

„En zouden zij die de waarheid prijsgeven voor de dwaalleer van Rome, ook werkelijk meenen, dat zij goed handelen. Of verwisselen zij maar van geloof, gelijk men van kleed verandert? vroeg Otto.

„Enkelen doen 't eerste, maar lang niet allen. Gij weet, hoe menigmaal in vroeger en later jaren het volk er als het ware aan gewoon was dat geloof te volgen, hetwelk de landheer beleed. Veel kwaads is daaruit ontstaan. Zoo ook zijn de meeste Evangelischen die tot Rome overgingen in hun hart gebleven wat zij waren. Overal worden de Bijbels en kerkboeken nog zorgvuldig bewaard en gebruikt ook. Alleen moet dat in het geheim geschieden, want anders nemen de priesters de boeken weg".

„Hebt ge nog hoop dat betere tijden aanbreken" vroeg Otto.

„Wie zal dat berekenen! Bij den Heere zijn alle dingen mogelijk. Onze keurvorst kan nog weer in zijn rechten treden. Nog altijd staan we in het geheim in verbinding met Protestantsche vrije rijkssteden als Regensburg en Neurenberg. Heer Koenraad kan u meer daarvan vertellen".

Nu verhaalde de jonker wat hij dien morgen had vernomen en vroeg den magister, of men het werkelijk wagen zou de Protestantsche bewoners, ook die van Rothenfels, om hunne geloofs wil uit het land te drijven.

„Ongetwijfeld", was het antwoord. „Viel u daaromtrent niet. 't Kan eerlang ook onze beurt worden, jonker," voegde de leeraar er bij, en glimlachte droevig.

BRIEFWISSELING.

F. v. K. te G. L. Ten gevolge van een vergissing schijnen uw vragen nog altijd onbeantwoord te zijn gebleven. Is dit zoo, dan hopen we hun nu de eerste beurt te geven.

B. B. te R. Een der beste bronnen voor de kennis van de tijden der „Afscheiding" 1834 e. v. is thans het uitstekende werk: „De Levensbeschrijving van *Prof. A. Brummelkamp*", door zijn jongste zoon Dr. A. B. Het is tevens een aantrekkelijk geschreven boek, dat de aandacht boeit. (*Kok*, Kampen).

HOOGENBIRK.